

Stora (lim)träkonstruktioner:

Stabilisering

Förband

Prof. Roberto Crocetti

Avd. för konstruktionsteknik

Lunds Universitet, LTH

Metropol Parasol – Sevilla, Spain

<http://www.arcspace.com/features/j-mayer-h-architects/metropol-parasol/>

Function: archaeological site, farmers market, elevated plaza, multiple bars and restaurants

Total floor Area: 12,670 square meters

Height of the building: 28.50 meters

Completed : 2011

Building/Cost: 90 Million Euro

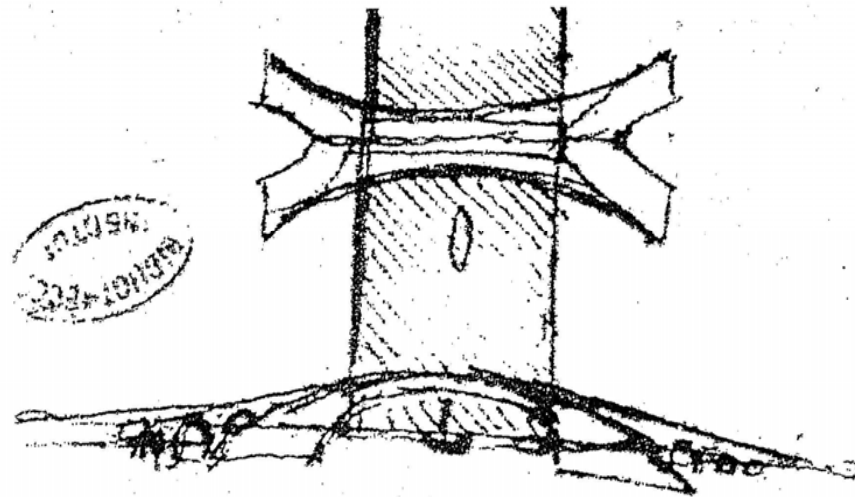

<http://www.arcspace.com/features/j-mayer-h-architects/metropol-parasol/>

Leonardo da Vinci's förslag – år 1502

Leonardo Da Vinci's förslag för en stenbro över Den gyllene horn i Bosporen, Turkiet (spännvidd 240 m)

Leonardobron, Ås, Norge (spännvidd 45m)

Lund University / Roberto Crocetti/

Bild: Moelven Limtre AS

Sandöbron: världens längsta betongbåge, då den byggdes (1939)

Spännvidd ca 250 m

Sandöbron - formställningen (ca 250m fribärande träkonstruktion)

Man kan bygga både långt och högt med trä

Långt

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rhine%E2%80%93Main%E2%80%93DanubeCanal.JPG>

Men, hur långt kan vi bygga egentligen?

Det är kvoten mellan materialets hållfasthet och tunghet:

$$\sigma/\gamma$$

som är avgörande för hur lång en konstruktion kan byggas

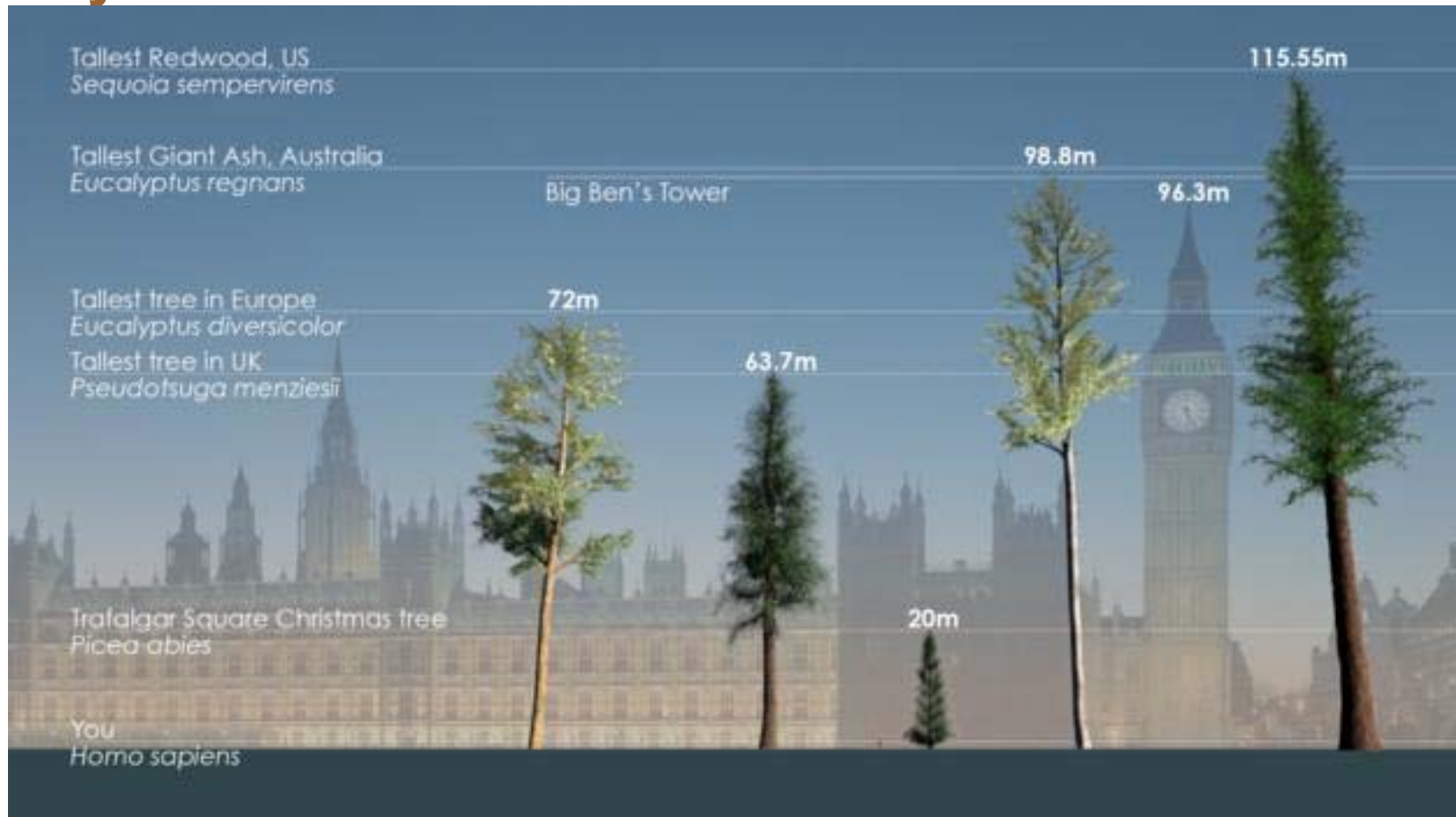
Material	Draghållfasthet σ [N/mm ²]	Tunghet γ [N/mm ³]*10 ⁶	Kvoten σ/γ [mm]*10 ⁻⁶
Stål, S355	355	78	4,5
Limträ GL30c	19,5	4,3	4,5
Betong, C40-50	----	----	----

...och hur högt kan vi bygga då?

Högt: "by nature"

<http://www.bbc.com/earth/story/20141222-the-worlds-new-tallest-tree>

Radiomast i Polen

Högt: "man-made"

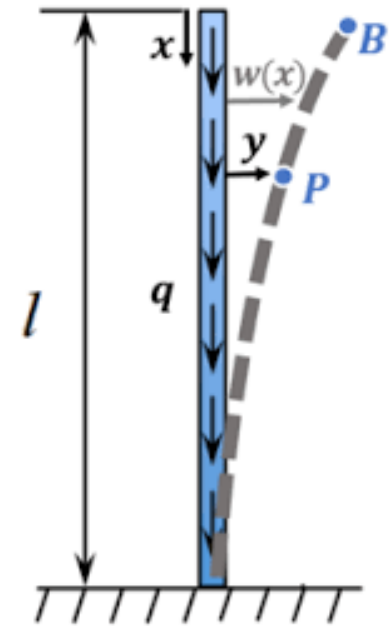
118 m

Kritisk längd av "rund stolpe", när konstruktionen endast bär sin egen vikt

$$L_{cr} \approx 1,25 \cdot \sqrt[3]{\frac{E \cdot r^2}{\gamma}}$$

E: stolpens E-modul
r: stolpens radie
 γ : stolpens tunghet

Exempel: Kritisk längd för en "stolpe" med diameter $d=300$ mm

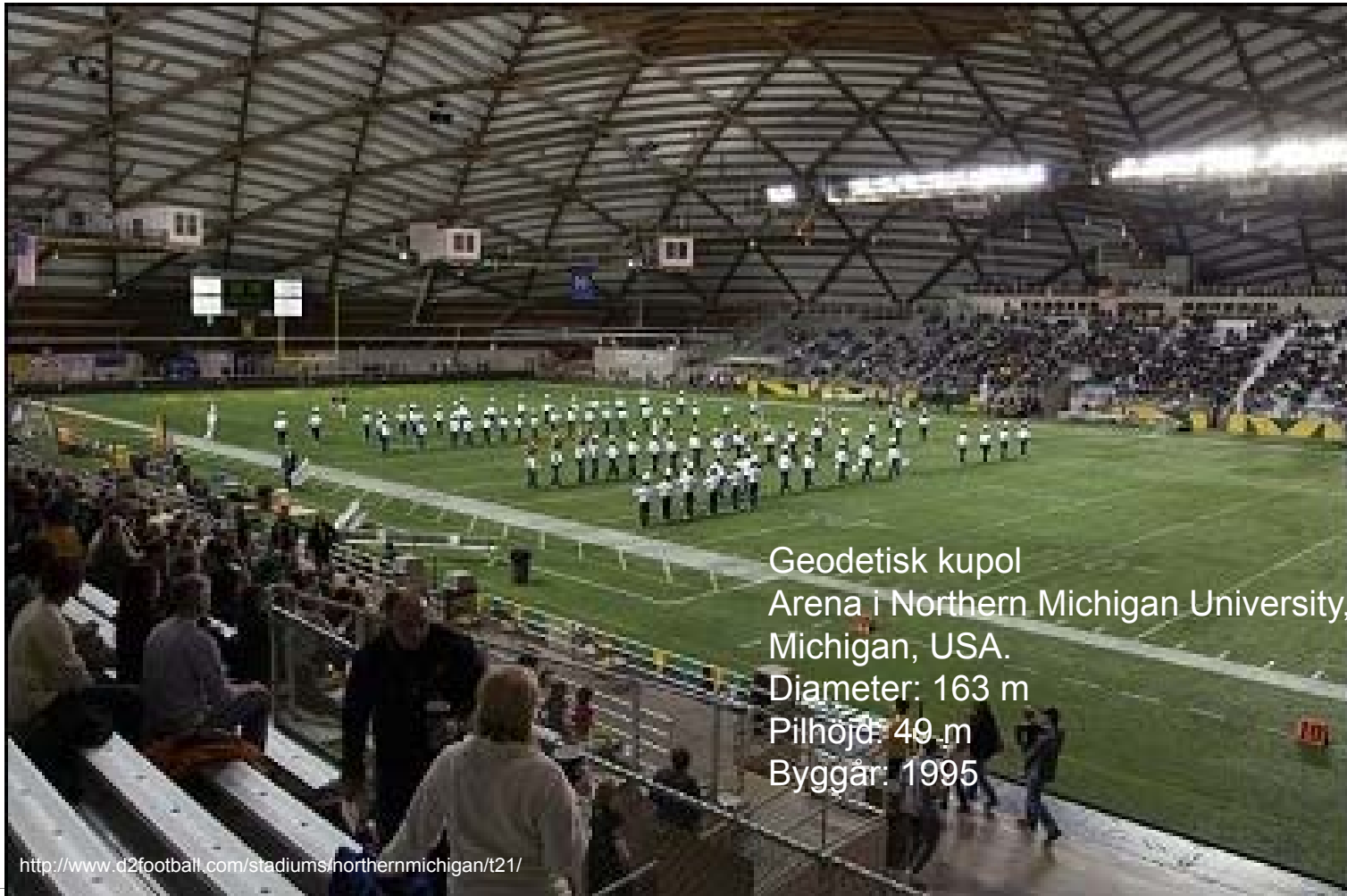
Material	E-modul [MPa]	Tunghet [kN/m ³]	Kritisk längd [m]
Stål, S355	210000	78	49
Limträ GL30c	13000	4,3	51
Betong, C40-50 (armerad)	35000	25	35

Det innebär att trä är ett material som lämpar sig för att bygga både långt och högt

Världens största träkupa: "Superior Dome"

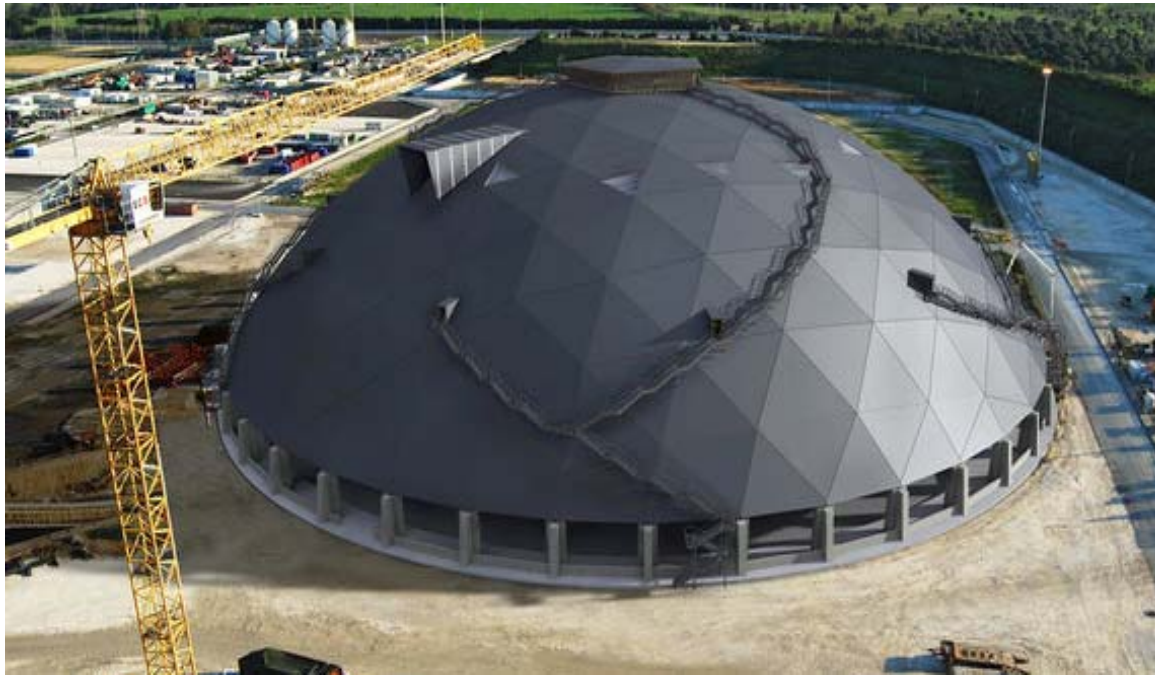

Geodetisk kupol
Arena i Northern Michigan University,
Michigan, USA.
Diameter: 163 m
Pilhöjd: 49 m
Byggår: 1995

<http://www.d2football.com/stadiums/northernmichigan/t21/>

Europas största träkupoler: kollager i Brindisi - Italien

Diameter: 143 m
Pilhöjd: 43 m
Byggår: 2014

Courtesy: Rubner Holzbau

Äntligen till dagens diskussion:

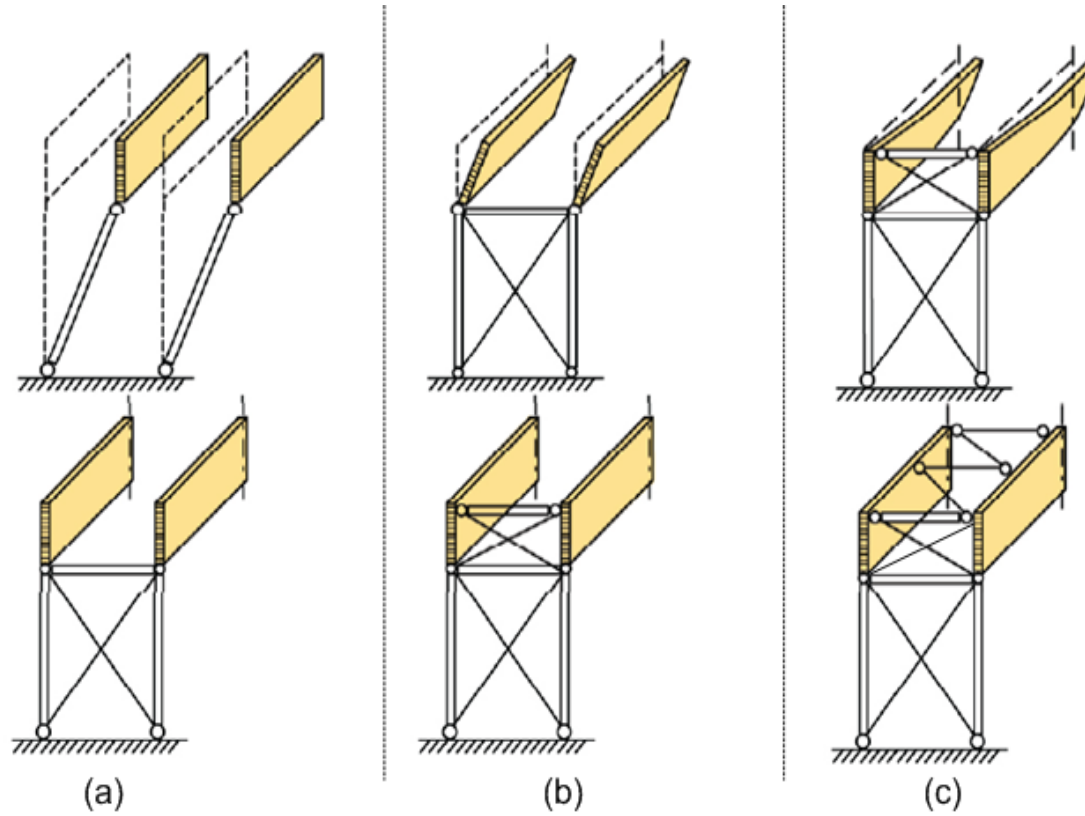
- Stabilisering
- Förbandsteknik

Stabilisering av (stora) limträkonstruktioner

Globalstabilisering - principiösning

Stabilisering under monteringsfasen

<http://www2.worksafebc.com/i/posters/1999/ha9913.html>

Ofta sker haverier under monteringsfasen

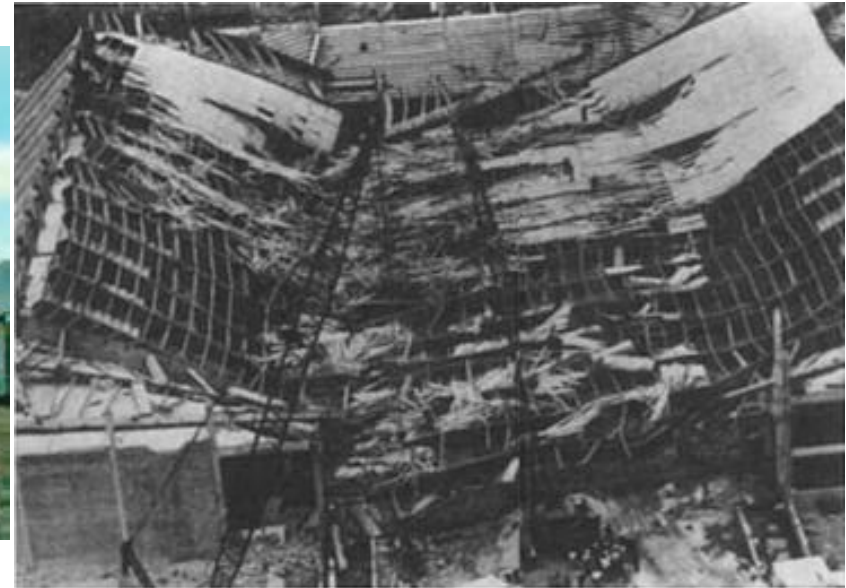
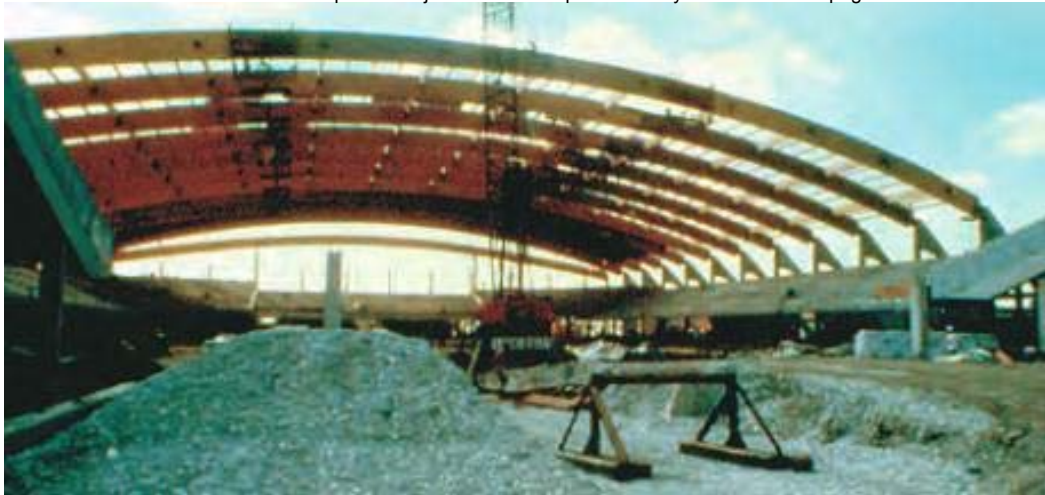

Lund University

Rosemont Horizon Stadium,

<http://www.wje.com/assets/flipbook/history/files/assets/seo/page57.html>

<https://failures.wikispaces.com/Rosemont+Horizon+Arena>

Var: nära Chicago, USA

När: 1979

Konstruktion: Bågar, ca 90 m spännvidd

(17 arbetare dog vid kollapsen)

Orsak: dålig stabilisering under monteringsfasen

Lund University / Roberto Crocetti/2012

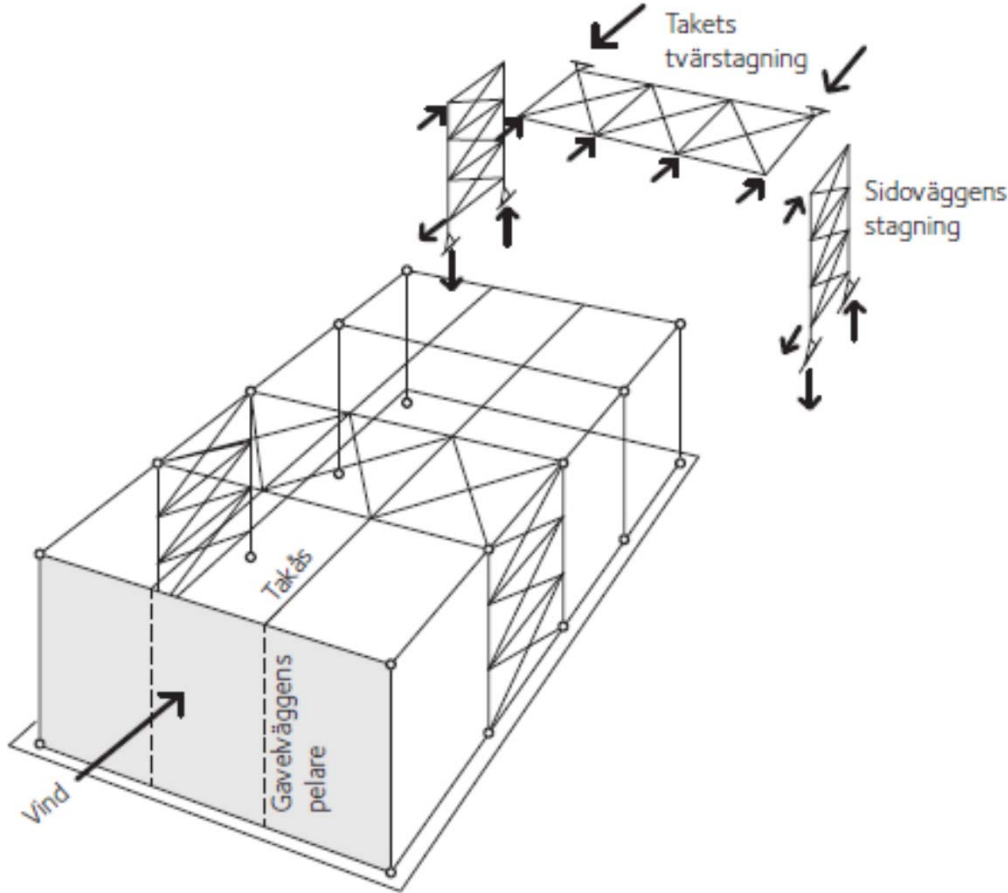

Stabiliseringssystemets huvuduppgifter

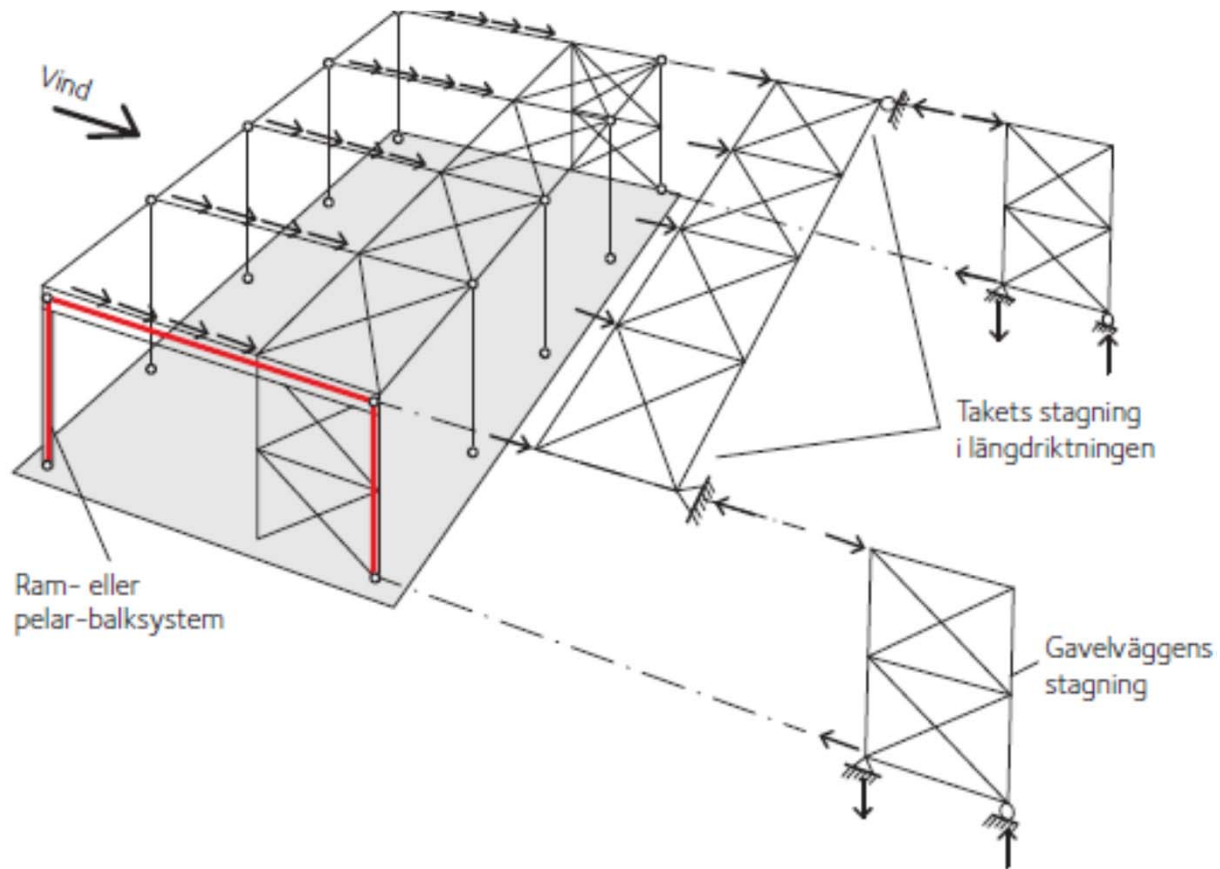
- Ta hand om horisontella laster, t.ex. vindlaster och imperfektionslaster
- Förhindra instabilitet (d.v.s. förhindra knäckning eller vippning)

Lastöverföring av horisontallast vinkelrätt mot gavelväggen

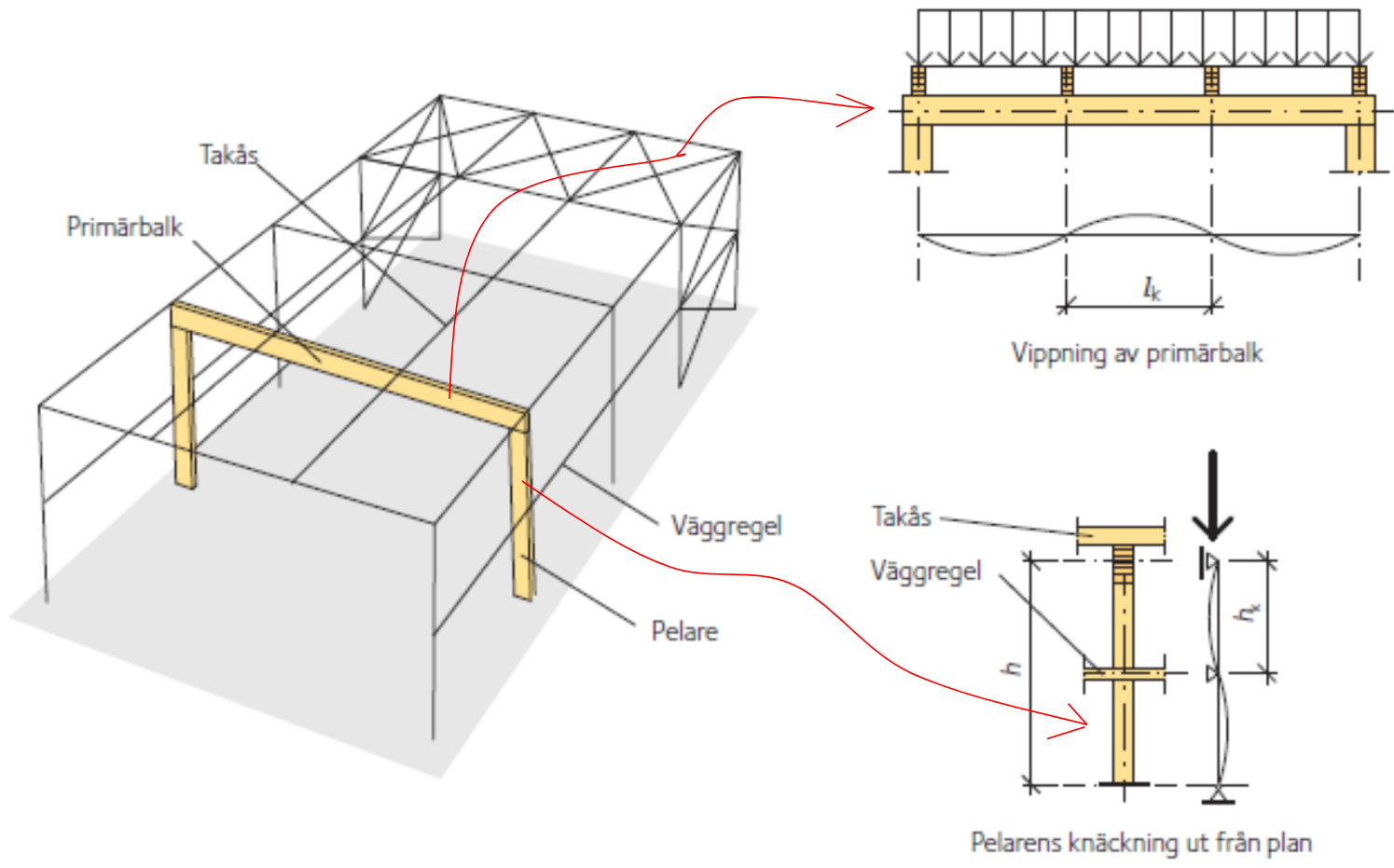
Lastöverföring av horisontallast vinkelrätt mot långsidan

I de visade fallen så tjänar stabiliseringssystemet till både:

- Överföring av horisontallaster till grunden
- Stabilisering mot knäckning/vippning

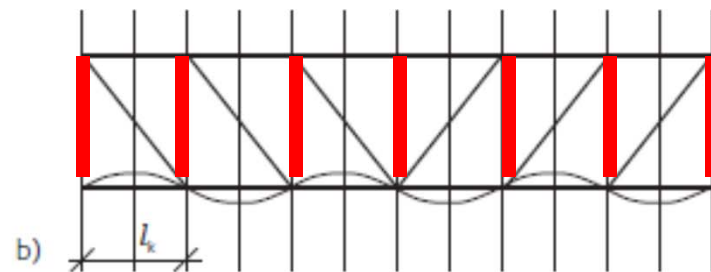
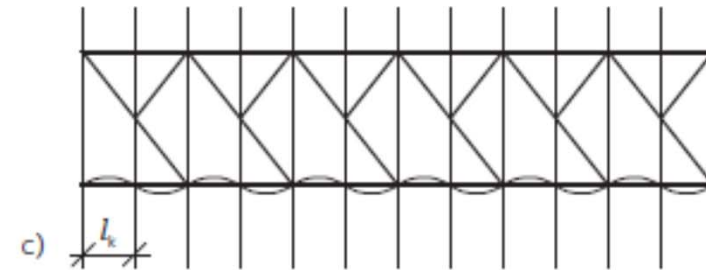
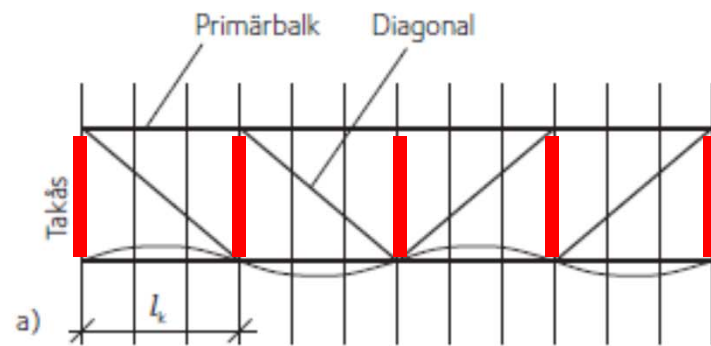

Man ska dock inte glömma att:

- 1) inte alla sekundära element kan räknas som "stabiliserande"
- 2) att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

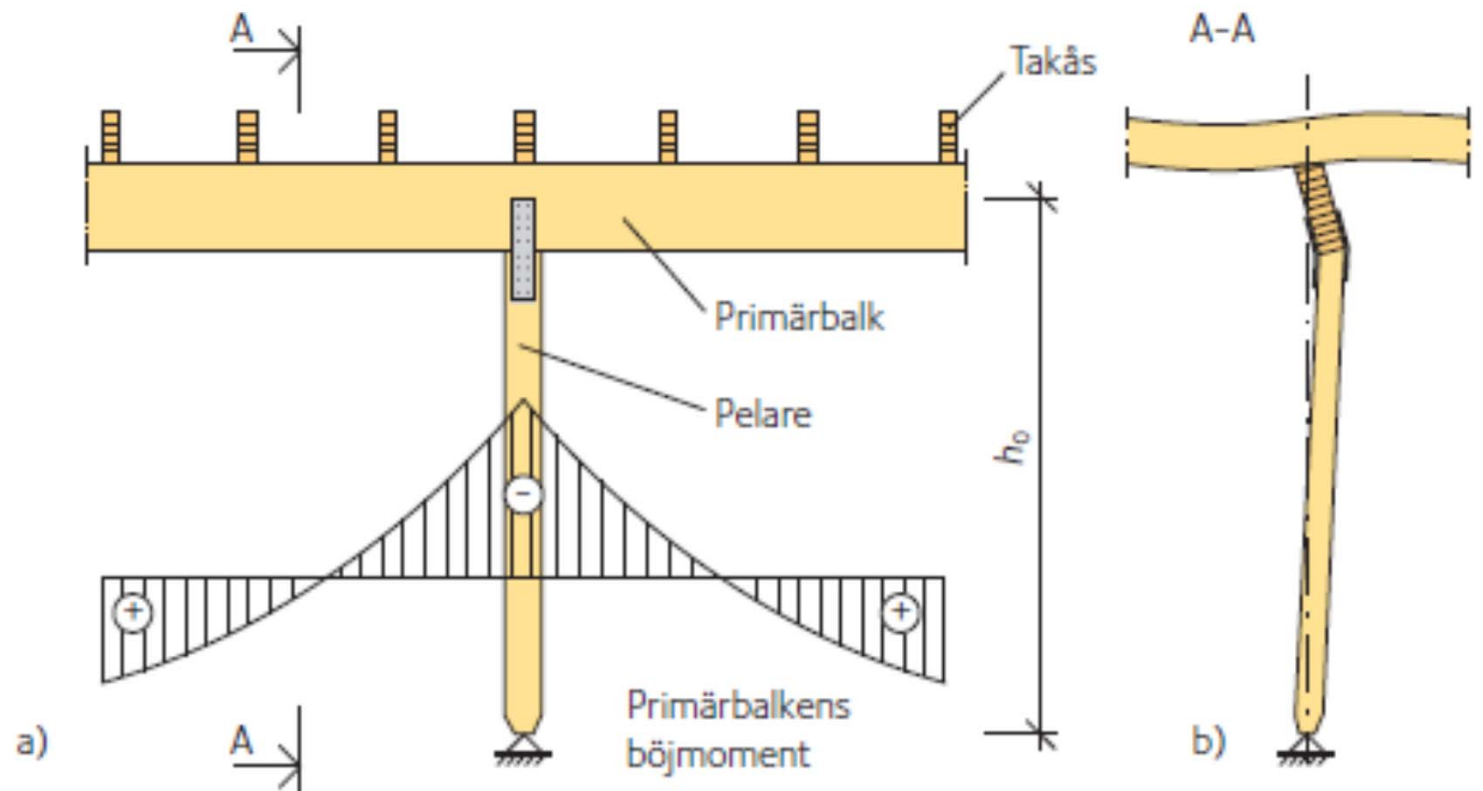

...1) inte alla sekundära element kan räknas som "stabiliserande"

2) ...att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

- Situation 1

Rosvallahallen, kollapsade under snöintern 2010

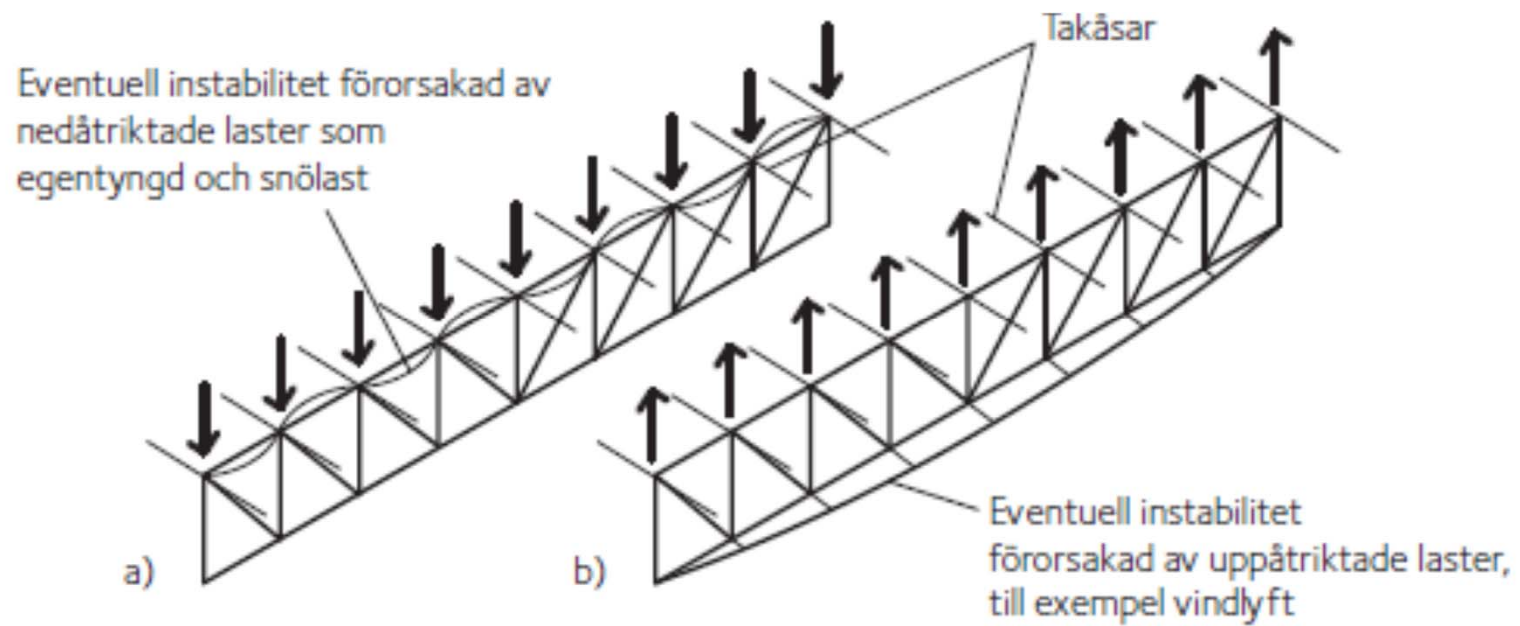

Kontinuerliga (Gerberskarvade)
huvudbalkar

2) ...att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

Situation 2

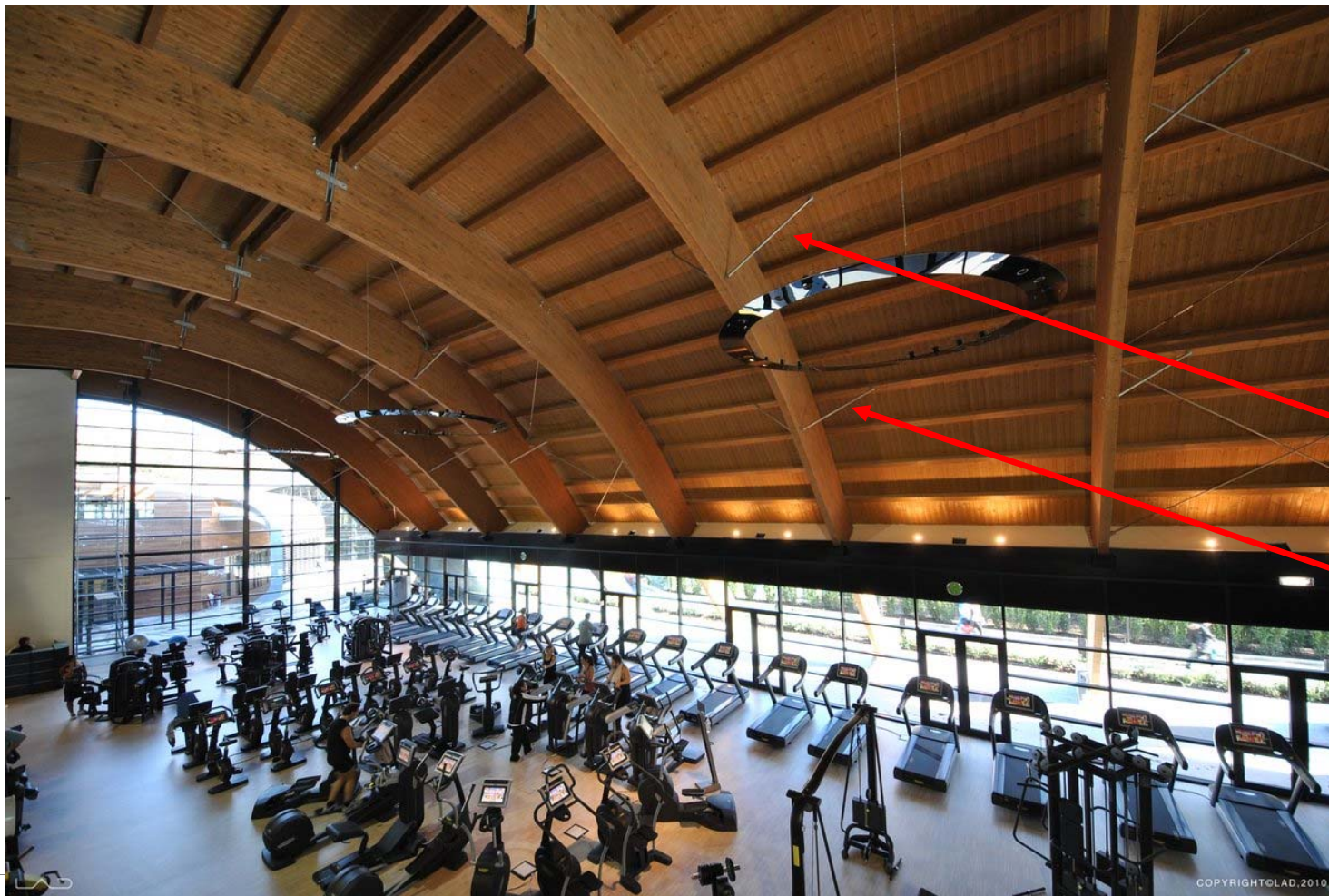
Stagning av trycksidan vid bågkonstruktioner

Lund University / Roberto Crocetti/

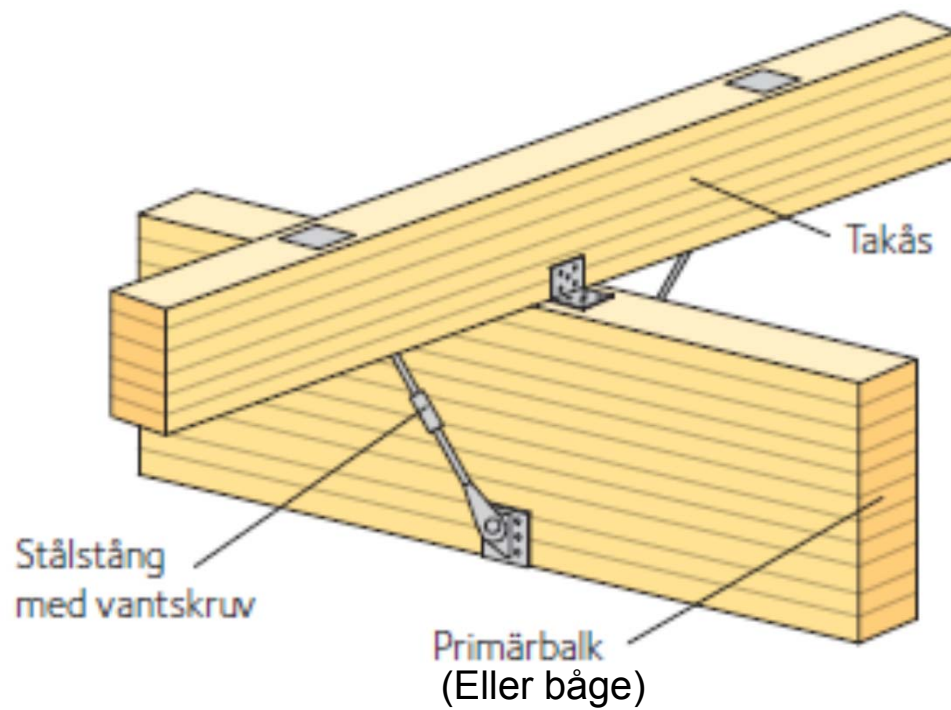
Stagning av trycksidan vid bågkonstruktioner

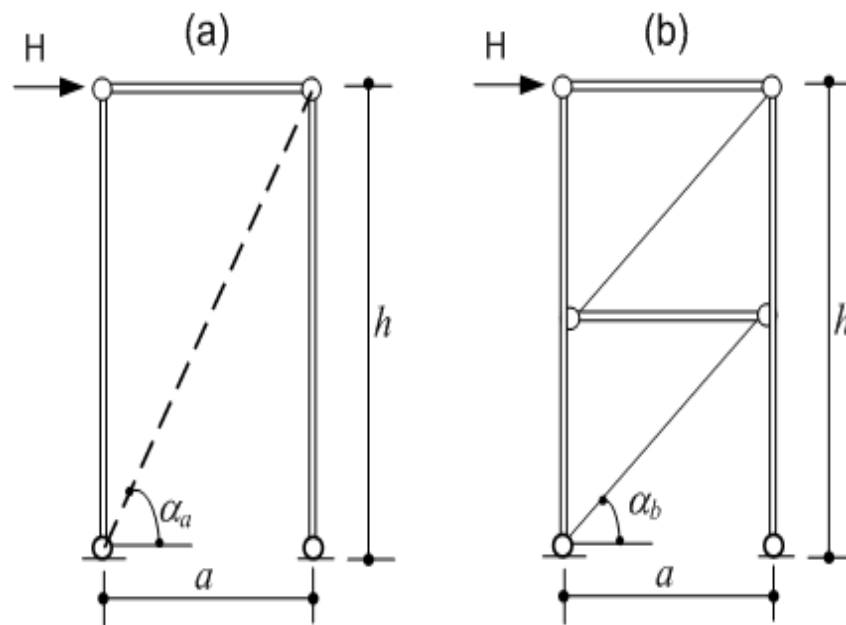
Lund University / Roberto Crocetti/

Metod för stagning av balks/båges trycksida

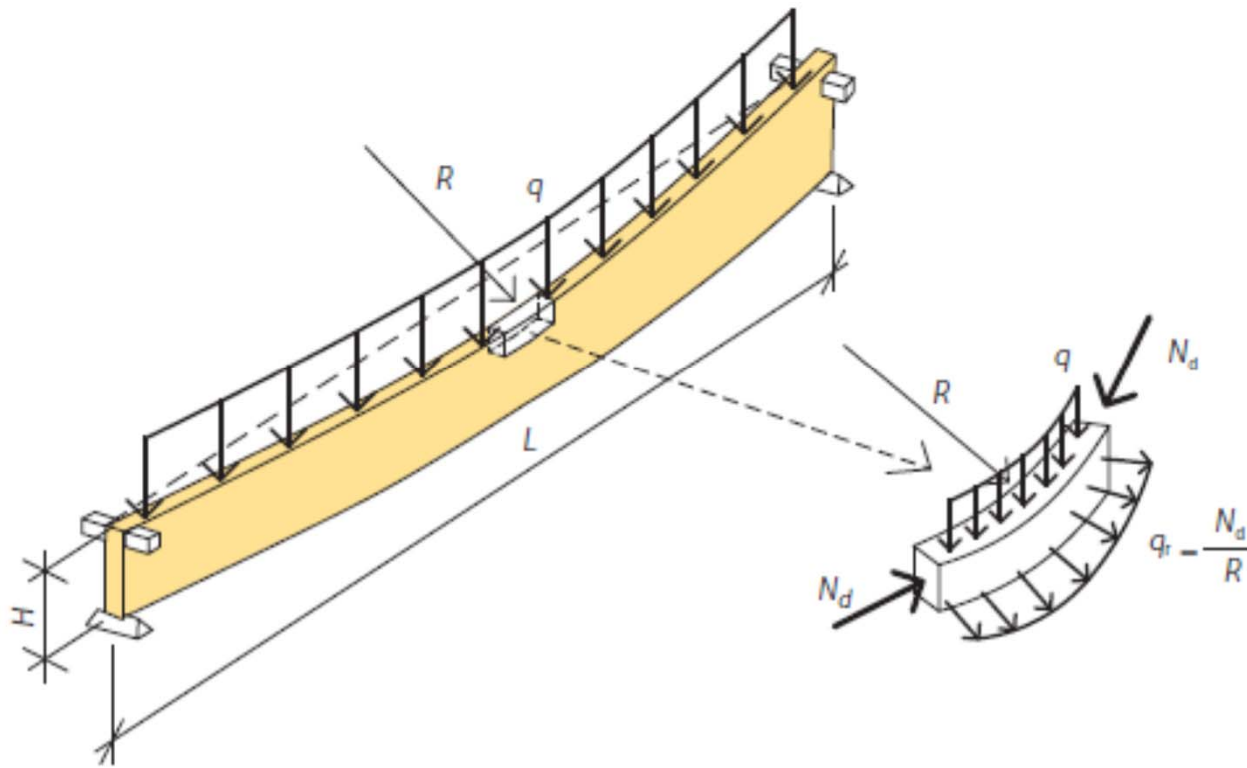
Diagonalstagens lutning

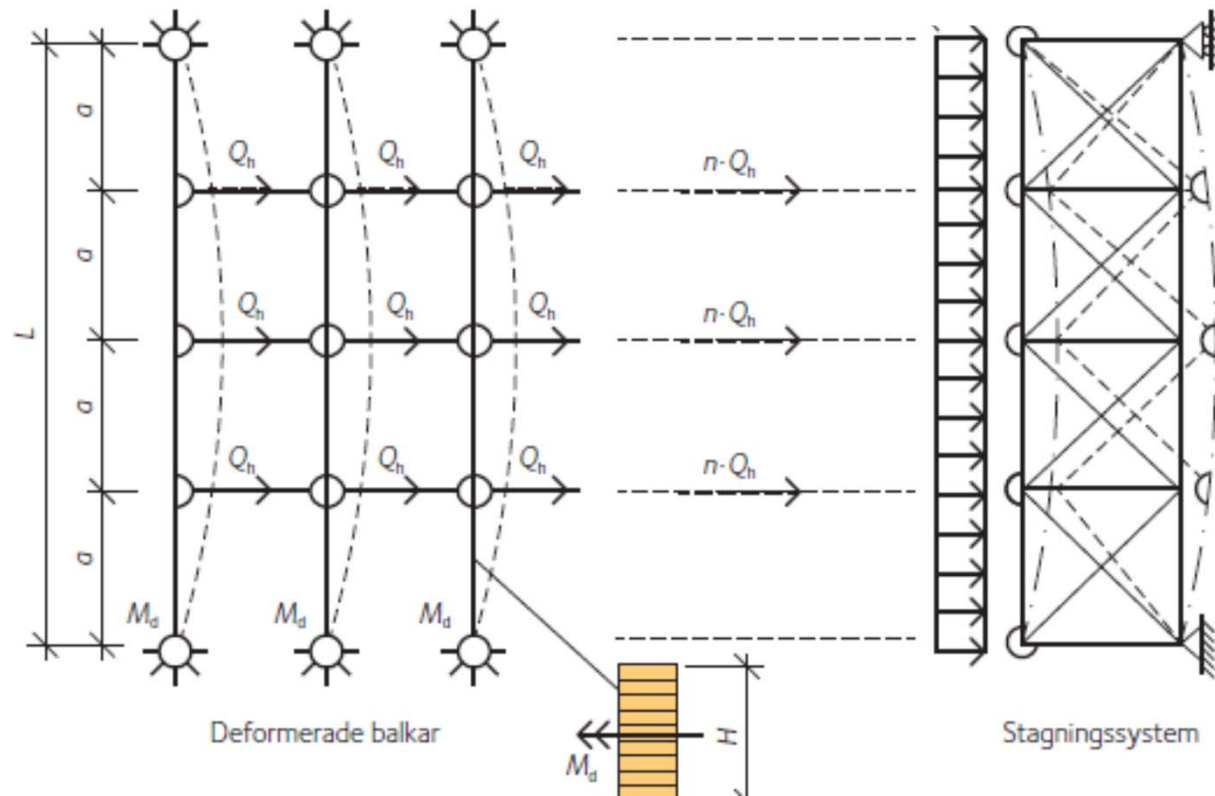
$$k_{br} = \frac{E_s \cdot A_{br} \cdot \cos^3 \alpha}{a}$$

Laster förorsakade av imperfektioner

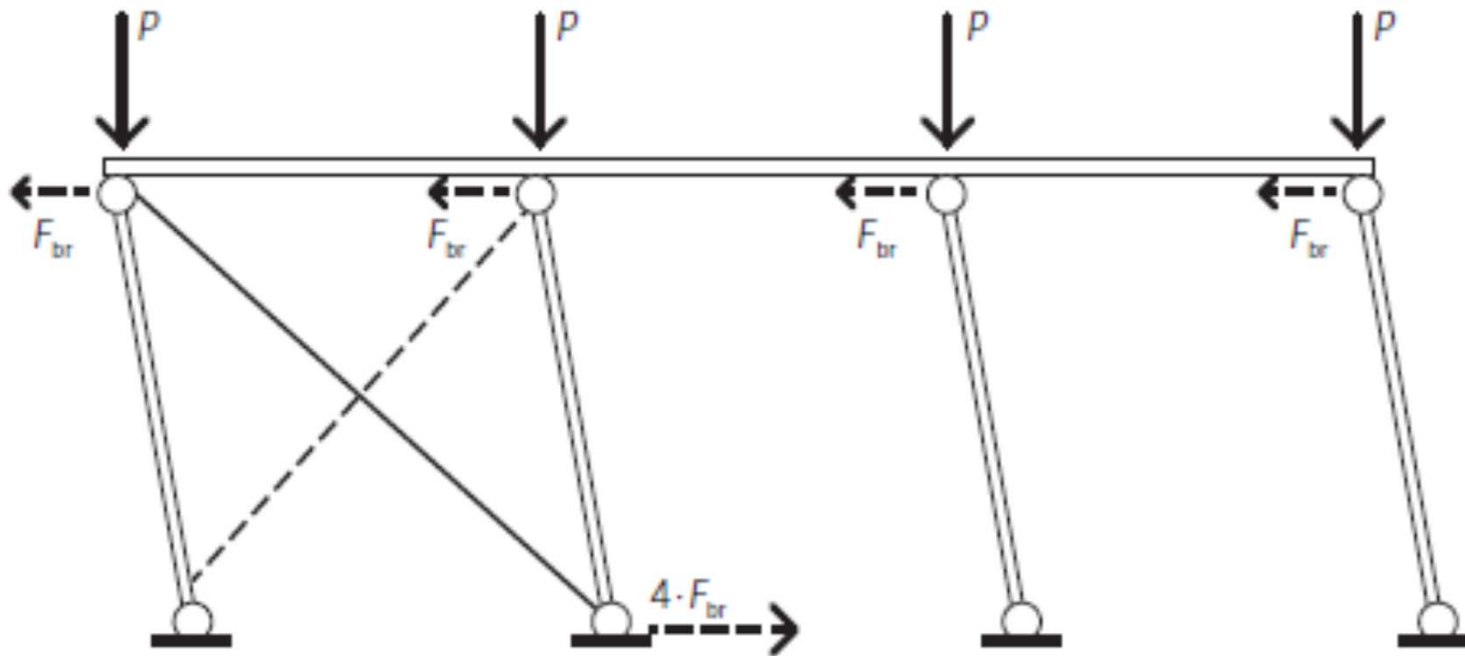
Laster förorsakade av imperfektioner

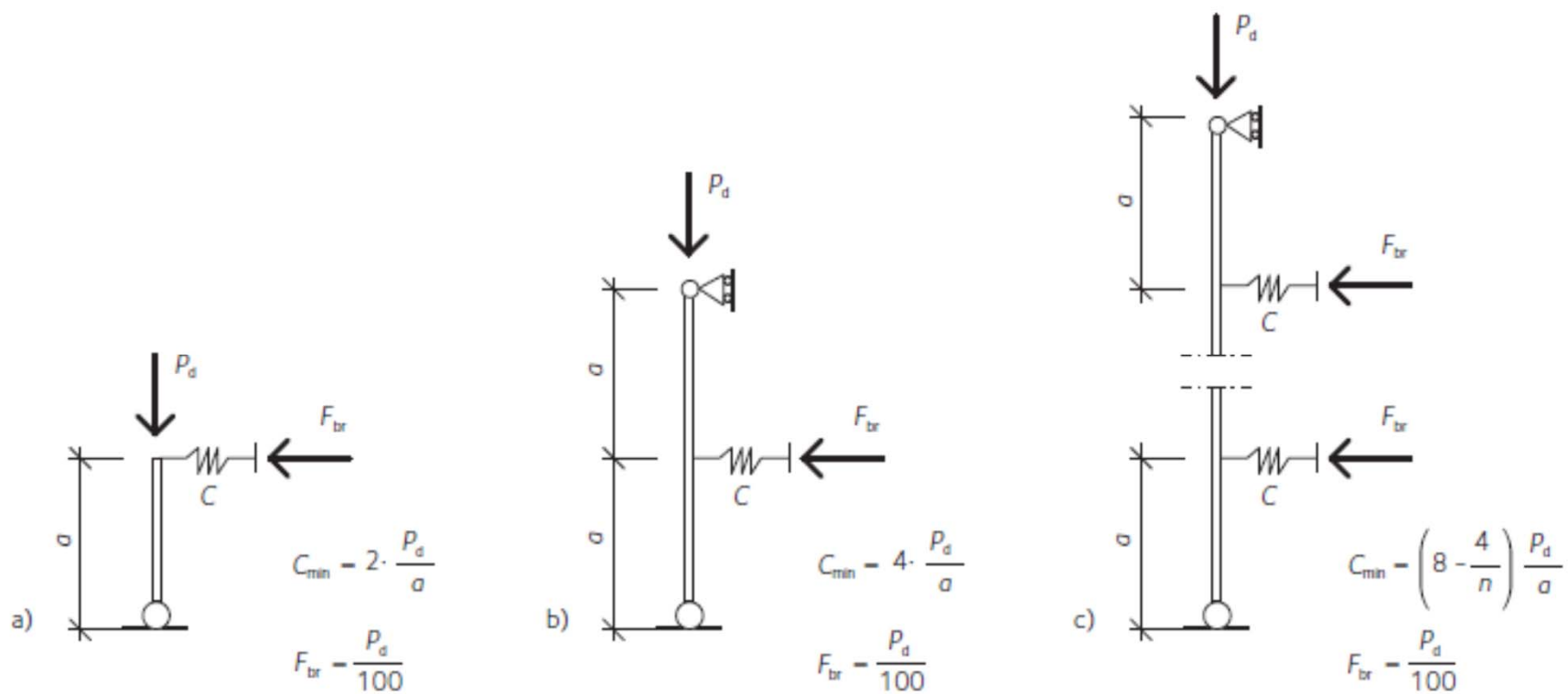
Imperfektionslaster
adderas till vindlaster!

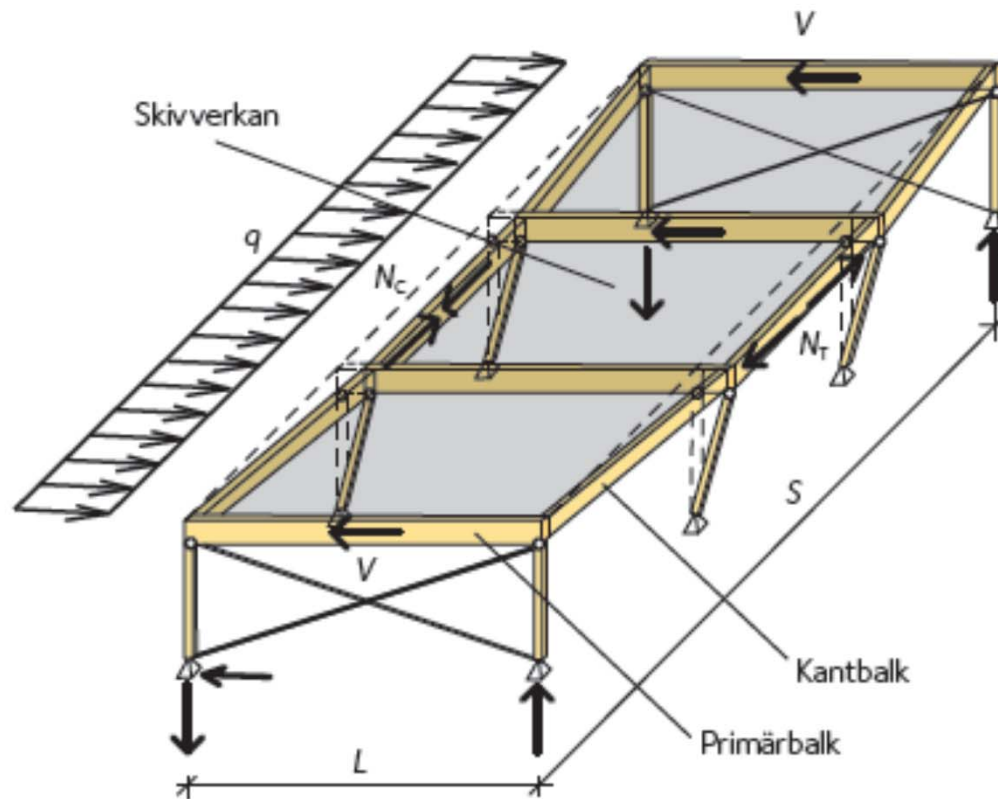
Styvhetskrav på stabiliseringssystemet

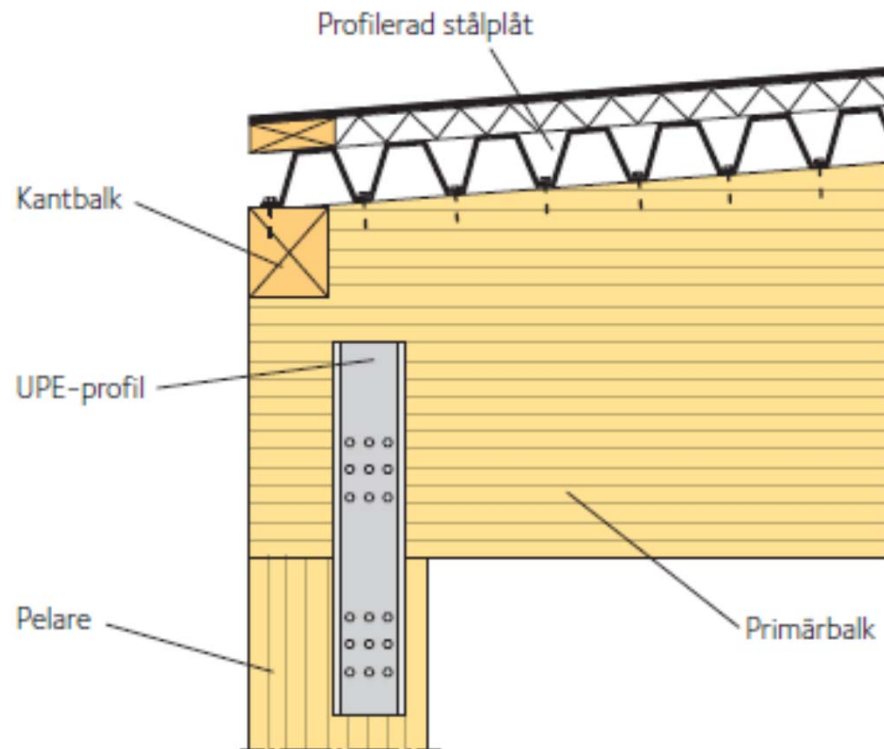
Styvhetskrav på stabiliseringssystemet

Stabilisering genom skivverkan

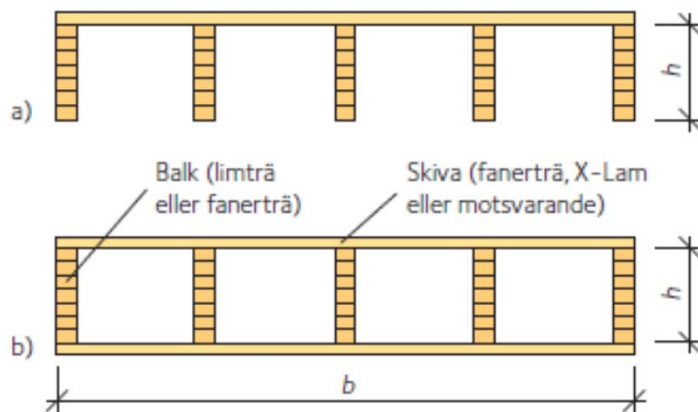
Stabilisering genom skivverkan

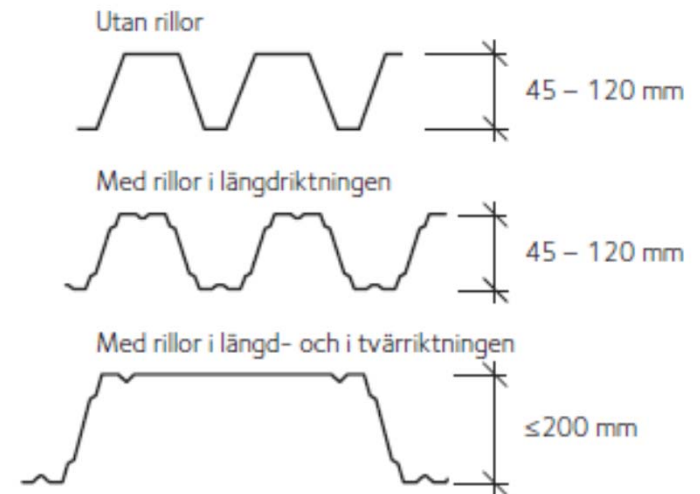
Figur 13.34 Exempel på förband mellan profilerad stålplåt och primärbalk.

Stabilisering genom skivverkan

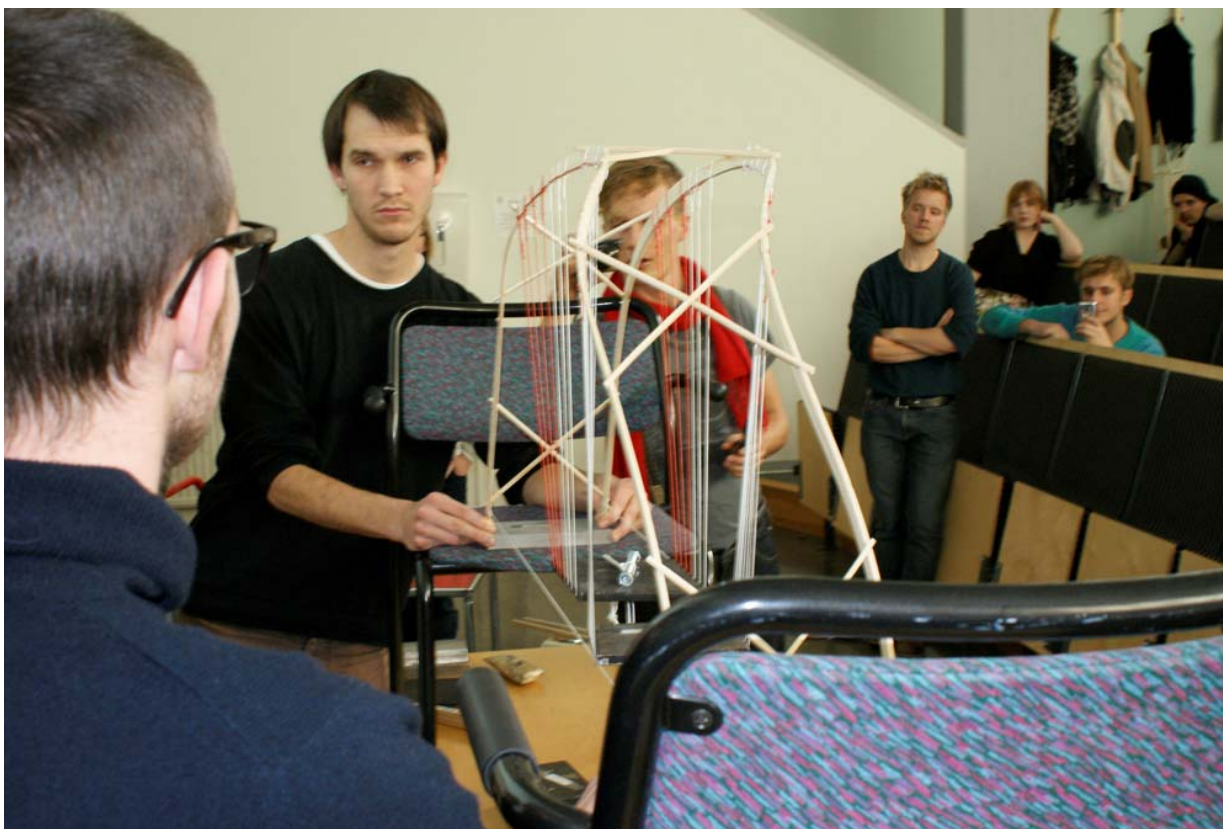
Figur 13.30 Typiska tvärsnitt för taksystem av trä.
a) Öppet tvärsnitt,
b) lådtvärsnitt.

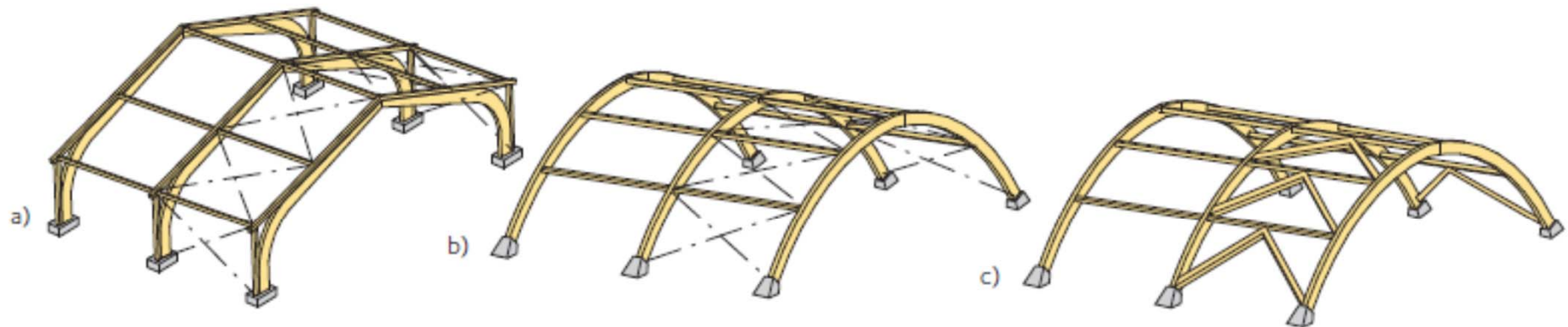
Figur 13.31 Typiska tvärsnitt för profilerad stålplåt.

Stabilisering av bågar och ramar

Stabilisering av bågar och ramar

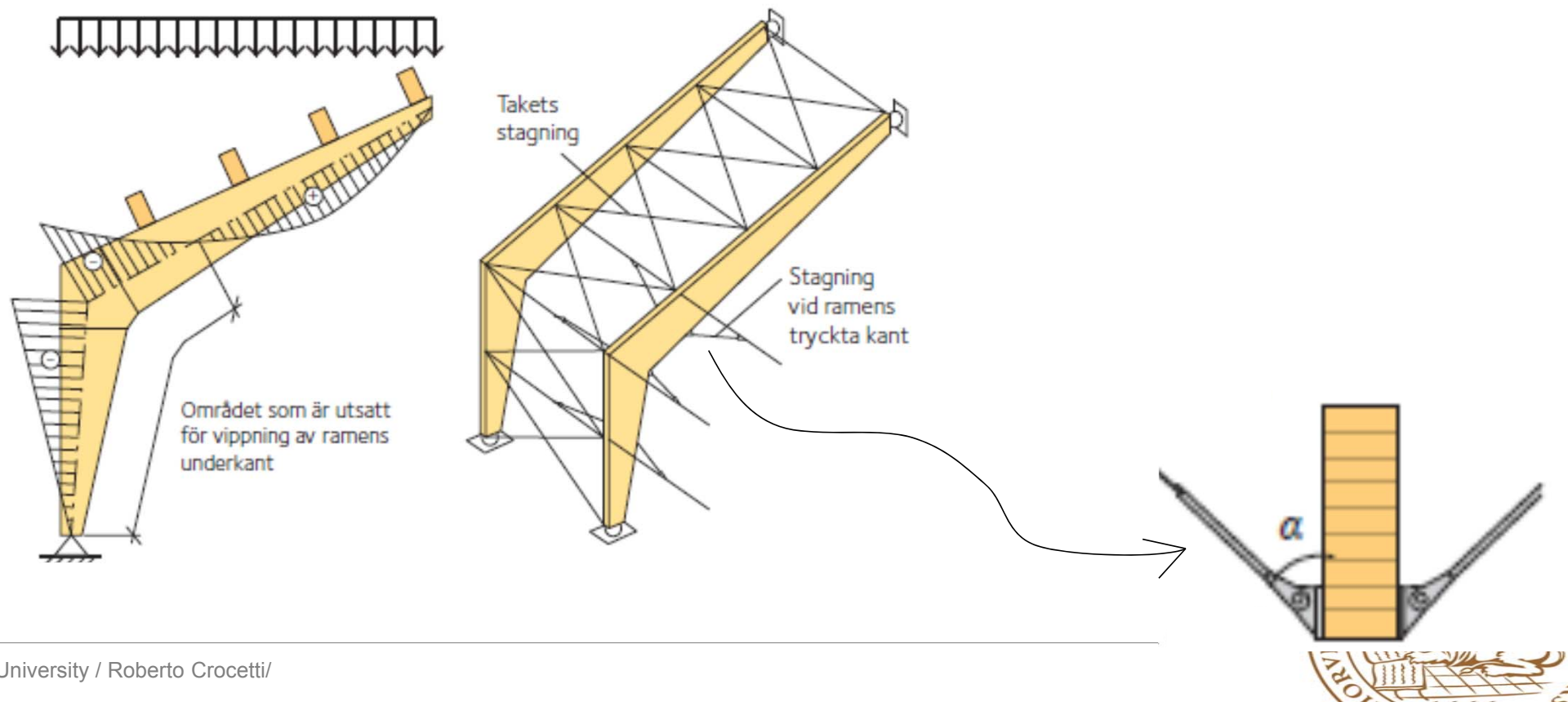

Figur 13.35 Exempel på stagning av ramar och bågar.

- a) Stagning med stålstänger,
- b) stagning med stålstänger,
- c) stagning med trädiagonaler.

Stabilisering av bågar och ramar: beakta vippning!

Stabilisering av bågbroar medelst vindkryss

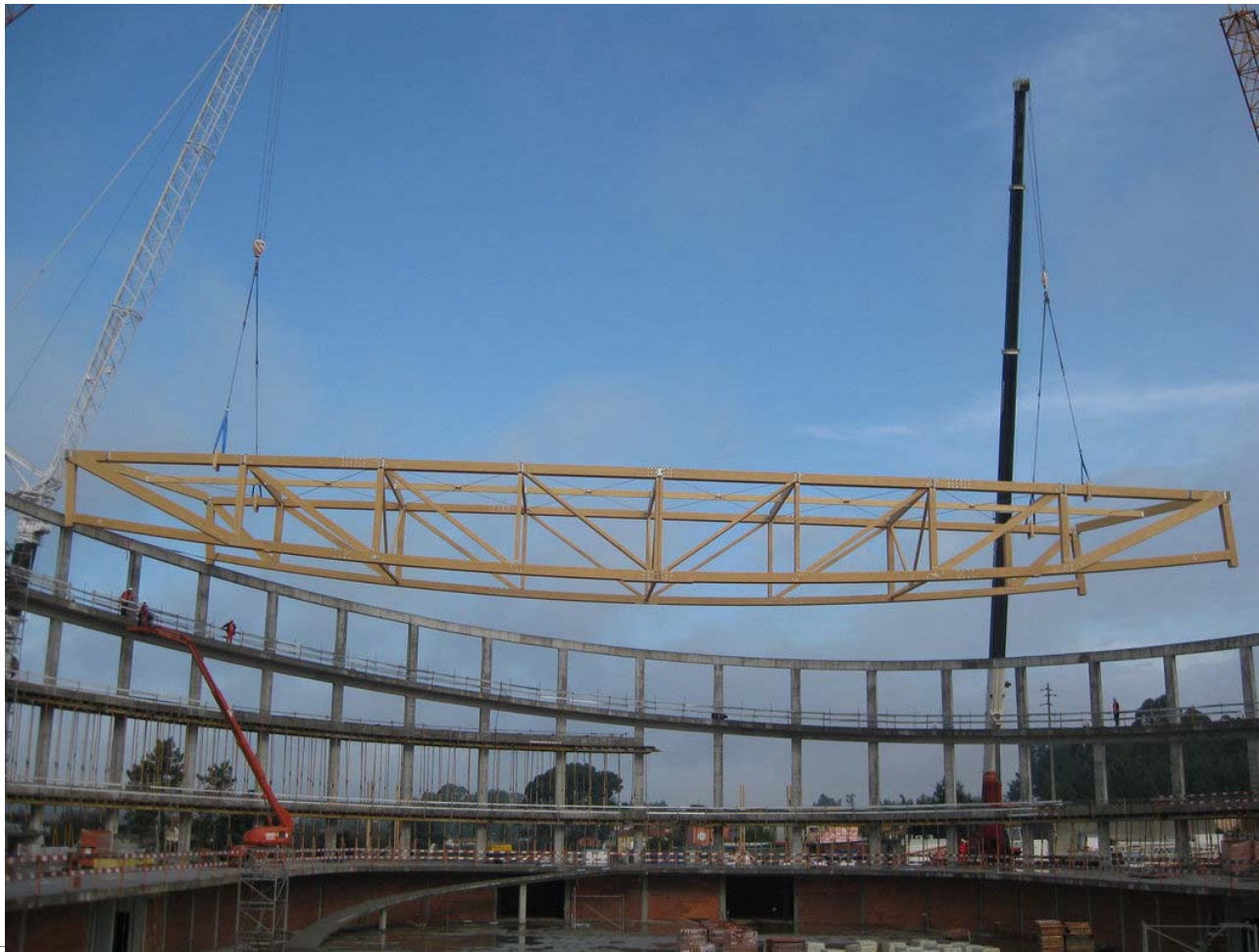
Stabilisering av bågbroar medelst styva ramar

Lund University / Roberto Crocetti/

Stabilisering under monteringsfasen

Lund University / Roberto Crocetti/

Stabilisering under monteringsfasen

Träförband

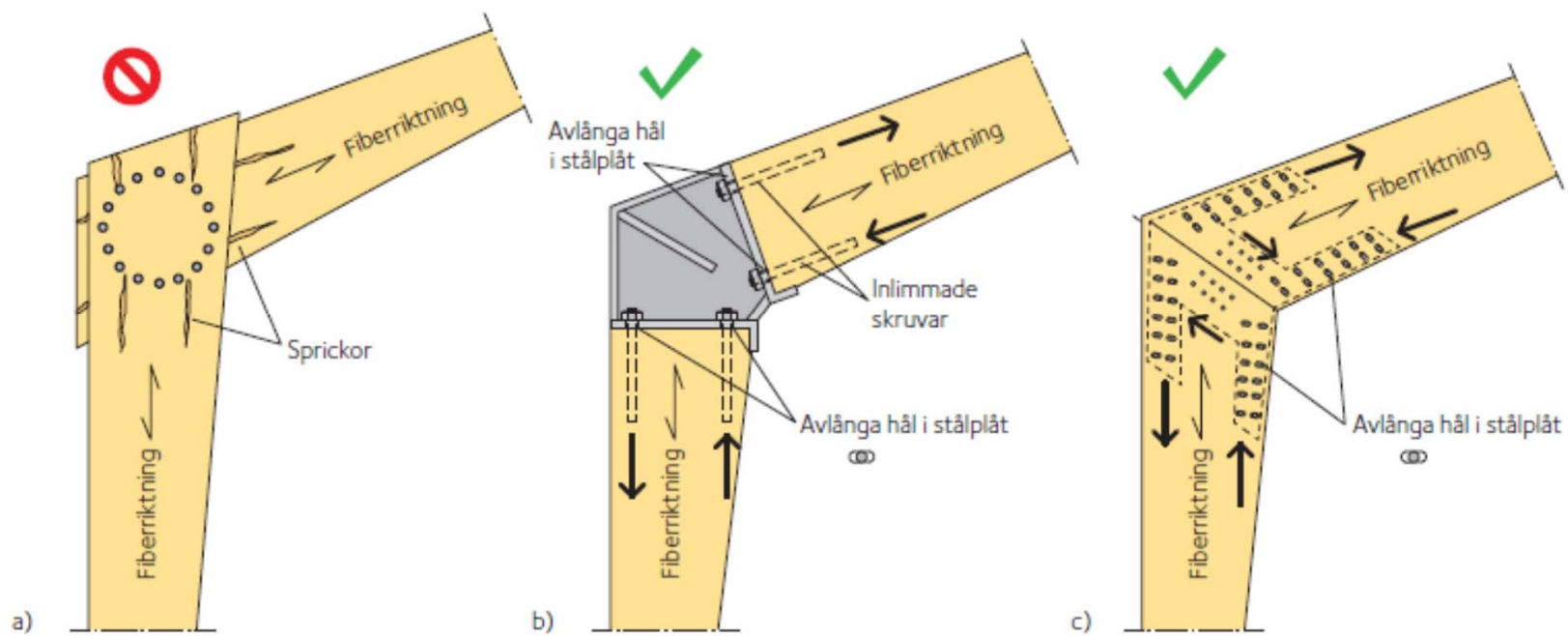

Regel nr. 1

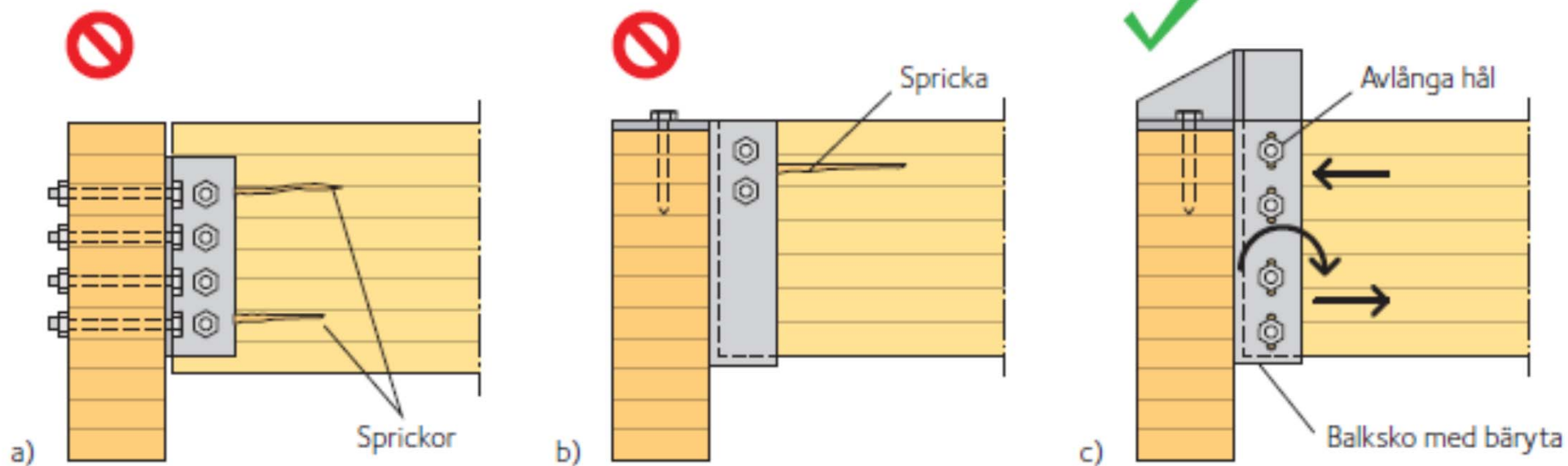
- Kom ihåg att trä är ett levande material (läs: trä rör sig)

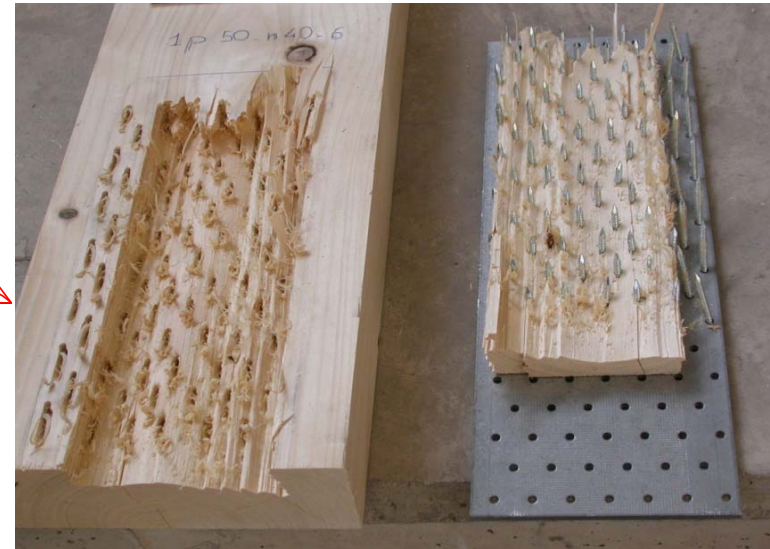
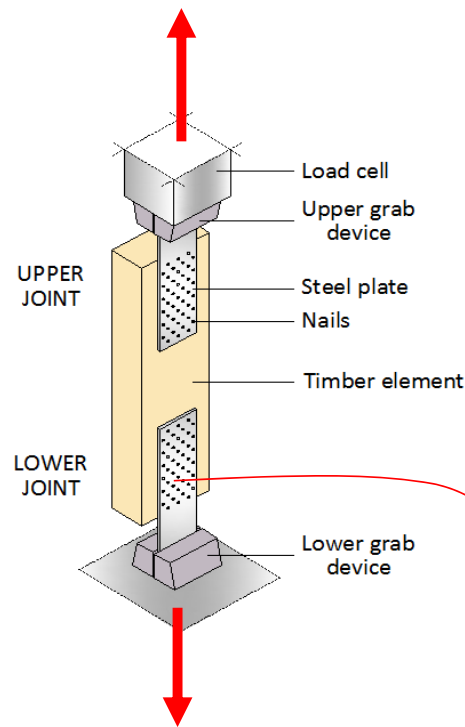
Fuktrörelser: ramhörn

Fuktrörelser: balk-pelars infästning

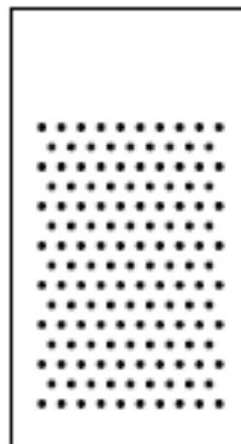
Regel nr. 2: undvik förband med alldeles för många fästdon med litet centrumavstånd

Samma area, olik spikningstäthet

Helena Johnsson: Plug Shear Failure in Nailed Timber Connections, PhD thesis, Luleå Univ. of Technology

143 spikar

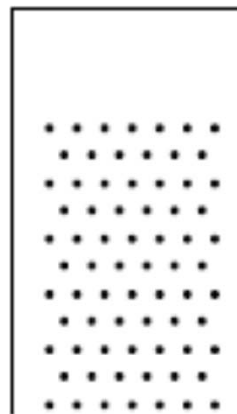

RECTL

$R_{\text{mean}} = 161 \text{ kN}$

$7d/3.5d$
Reference joint, tested with different thickness of timber.

72 spikar

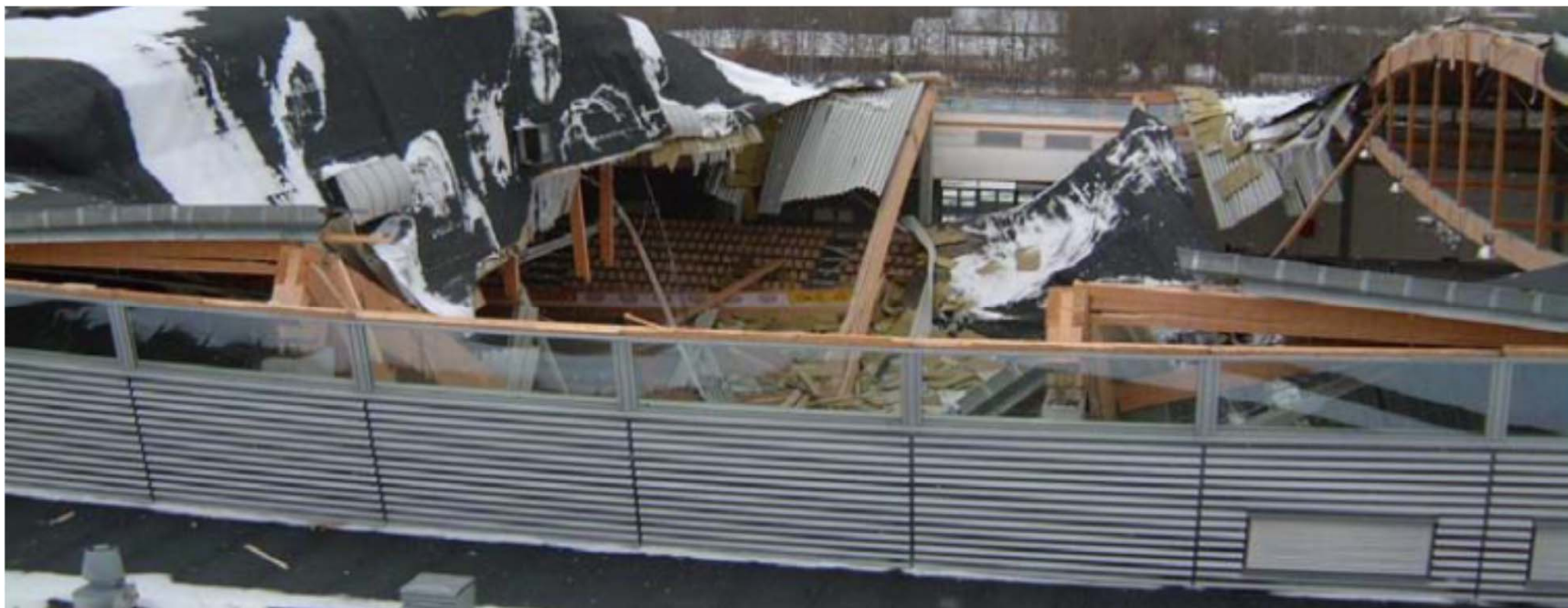
NORML

$R_{\text{mean}} = 178 \text{ kN}$

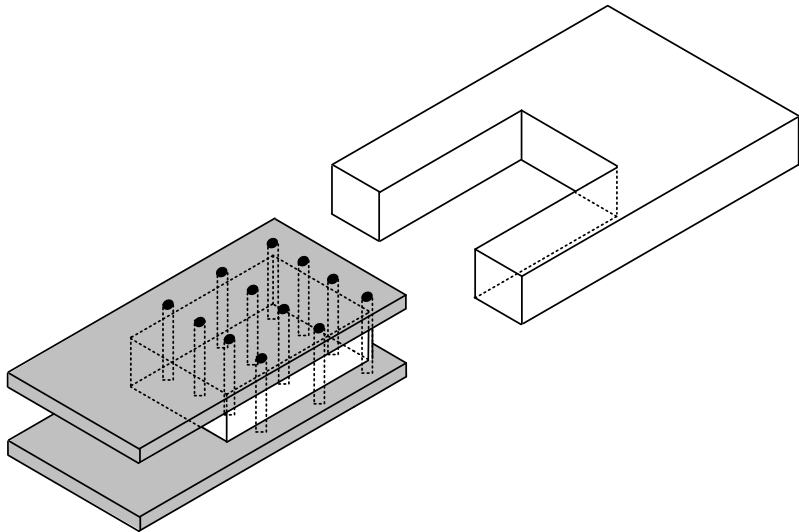
$10d/5d$
The same area as RECTL, but with larger spacing.

Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Robustness considerations from failures in two large-span timber roof structures

Jørgen Munch-Andersen Danish Timber Information Council, Denmark
Philipp Dietsch Technische Universität München, Germany

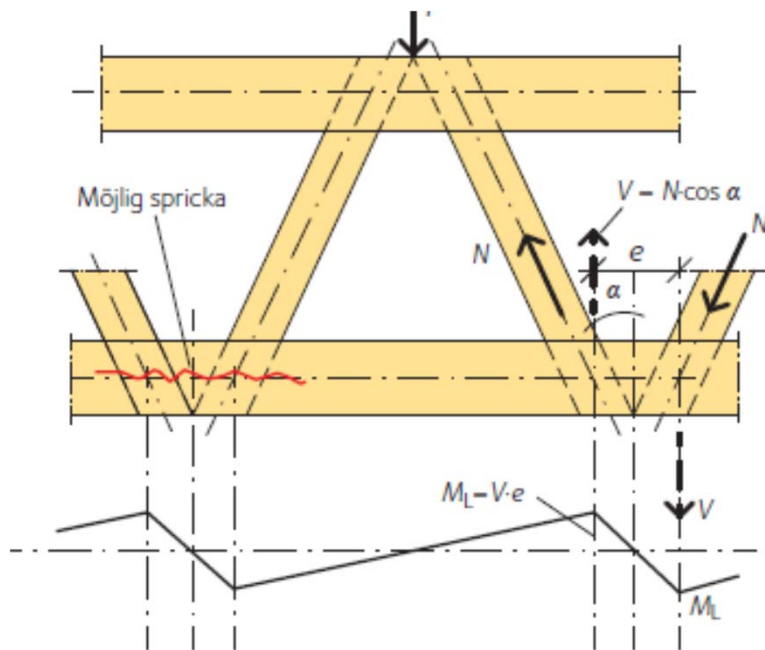
Lund University / Roberto Crocetti/

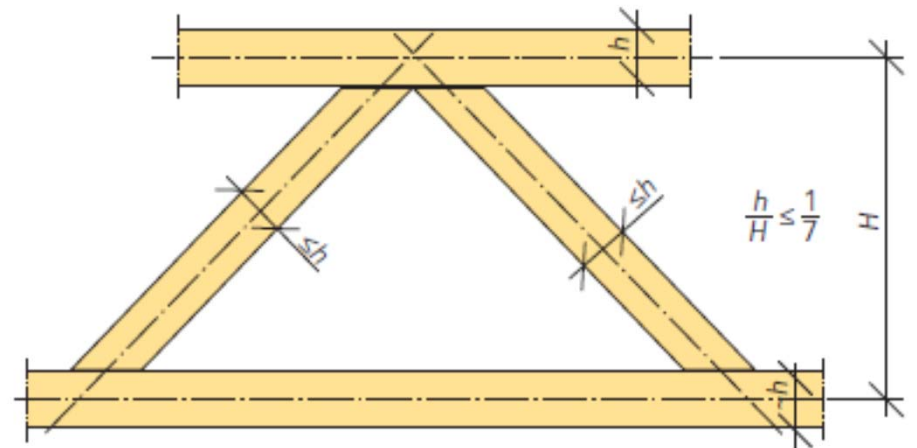
Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Regel nr. 4: undvik excentricitet i förbandet

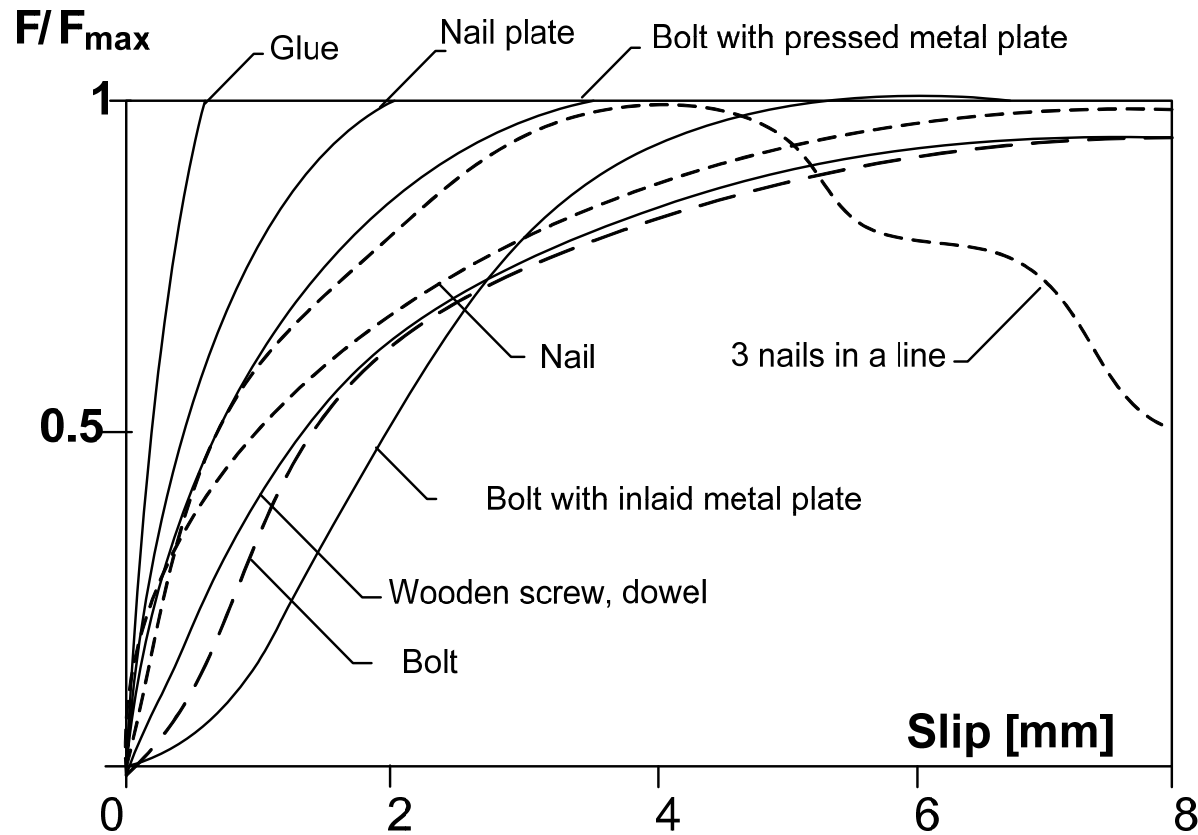
Fel!

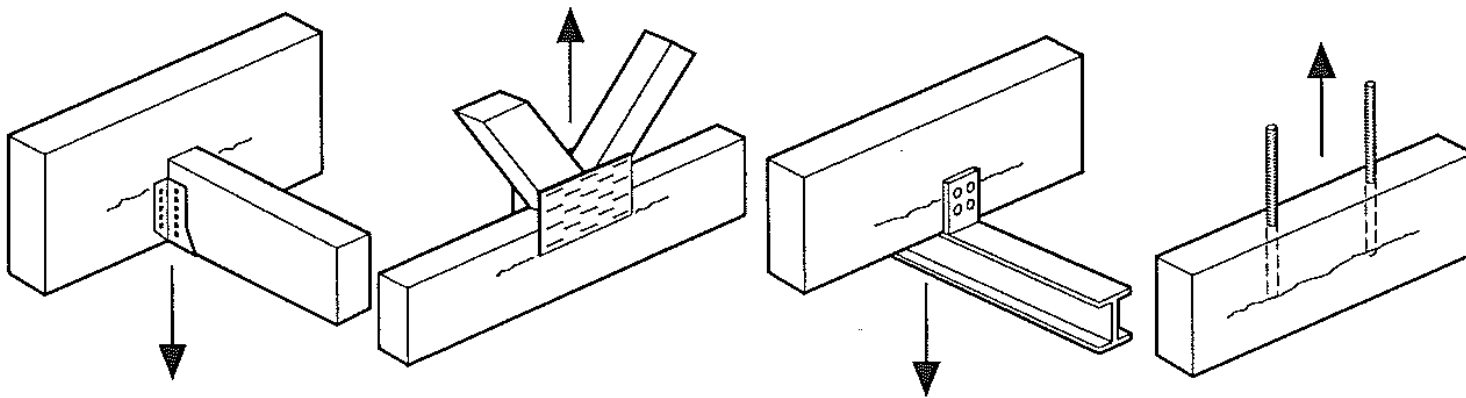
Rätt!

Regel nr.5: undvik förbindare med olika styvheter i samma förband

Regel nr.6: undvik risk för fläkning

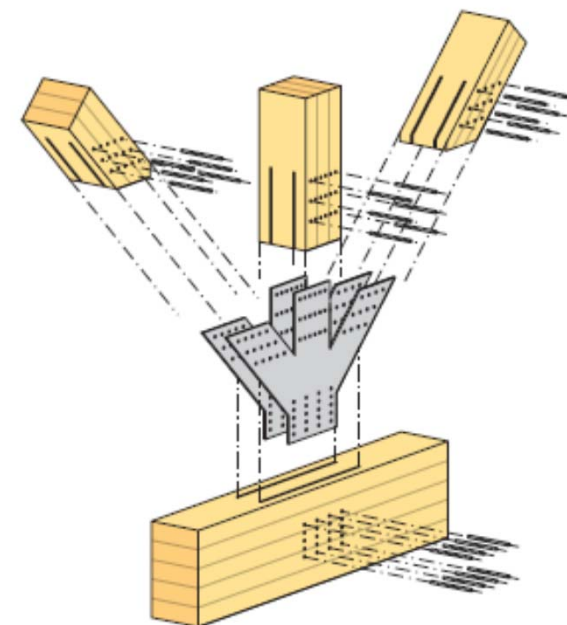
Några exempel på förband

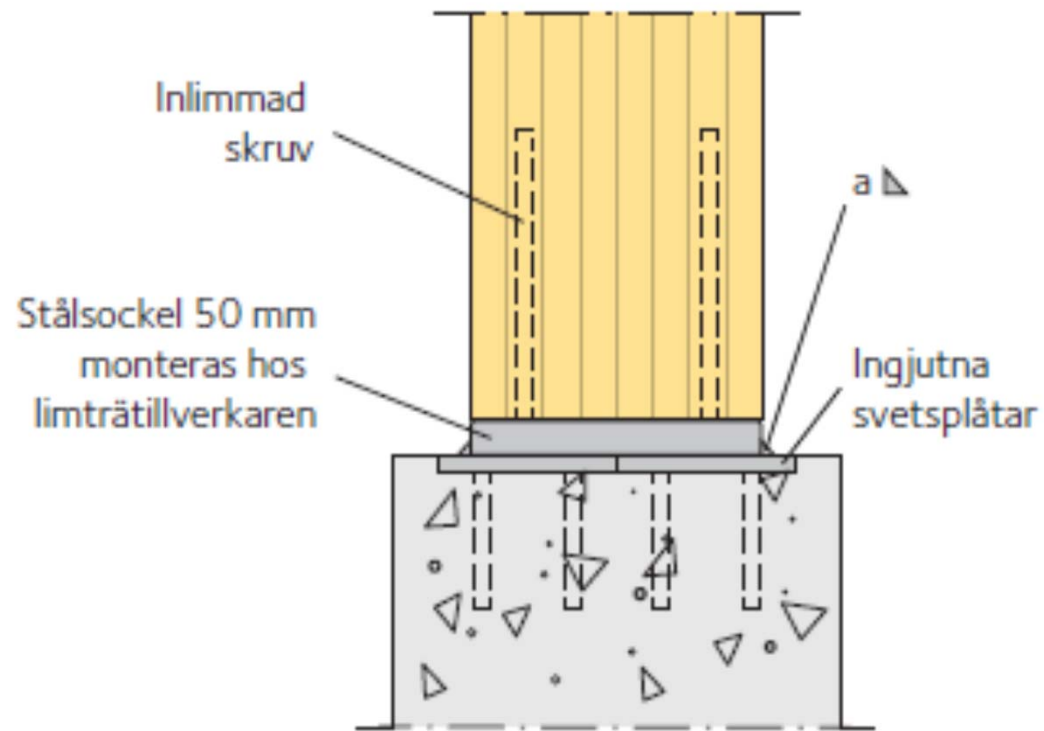
Förband med sneda helgängade träskruvar

Förband med inslitsade plåtar och dymlingar

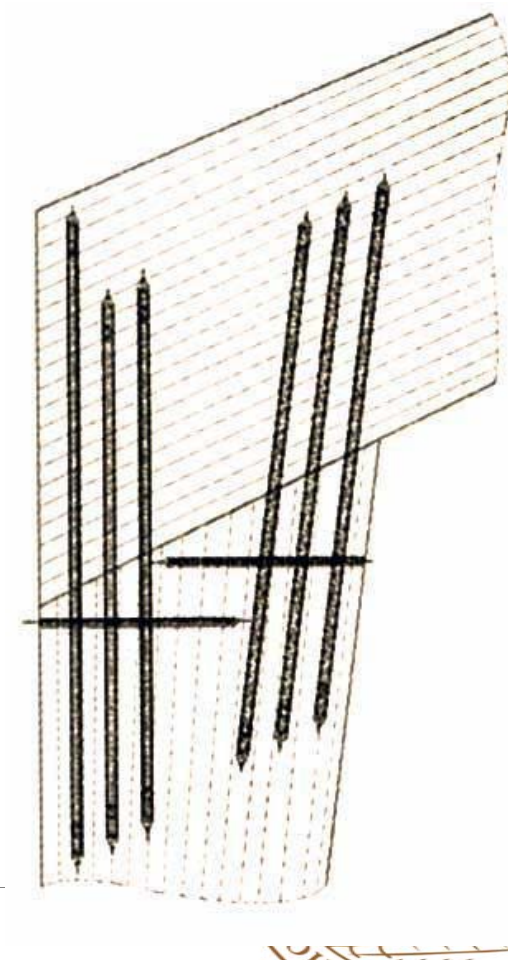
Förband med inlimmade skruvar

Förband mellan limträelement med inlimmade skruvar

Courtesy: Simonin

Fiskformat fackverk: knutpunkter med inlimmade skruvar

Courtesy: Simonin

Förband i stora träkonstruktioner: exempel på en led

Tack för uppmärksamheten

